

УДК 657.1
JEL Classification M40

Шевчук Людмила

к.е.н.. доцент, доцент кафедри обліку і аудиту
Вінницький фінансово-економічний університет
м. Вінниця, Україна
E-mail: shevchuklyudmula@gmail.com

Зеленюк Вікторія

Вінницький фінансово-економічний університет
м. Вінниця, Україна
E-mail: dionisiia.dovbik.95@mail.ru

Шевчук Андрій

старший викладач кафедри фінансів і права
Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна
E-mail: aashevchuk@gmail.com

ВПЛИВ ПОДАТКОВИХ ЗМІН НА СИСТЕМУ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ РЕСУРСІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Анотація

Актуальність. В умовах систематичних податкових змін та проведення децентралізації органів місцевого самоврядування система контролю потребує концептуальної зміни підходів щодо формування та використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів шляхом переорієнтації від функціонально-структурного підходу контрольної діяльності за наслідками до контролю за процесами, що сприятиме зміцненню державної влади, місцевого самоврядування, стабільності фінансової системи та потребує становлення ефективної мережевої системи державного фінансового контролю в Україні, яка забезпечить фінансову самостійність регіонів.

Методи. У статті подано результати дискретивного моделювання системи мережевого контролю процесів формування та використання фінансових результатів, що передбачає конкретизацію її ознак, фінансових інструментів контролю та їх дії на основі структурно-організаційної декомпозиції.

Результати. Авторами надано характеристику ознак фінансових інструментів, прогнозований результат дії мережевої системи фінансового контролю. Запропоновано модель формування мережевої системи контролю формування та використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів з урахуванням сучасних вимог оснований на поєднанні фіскального і стимулюючого підходу в єдиній інформаційній мережі з урахуванням можливих податкових змін, яка передбачатиме потенційні можливості щодо фінансових ресурсів за рахунок розвитку бізнес-середовища та дії фінансових інструментів контролю. Дана пропозиція призведе до розвитку бізнес-одниць, легалізації та детінізації оплати праці і як наслідок результат збільшення потенційних фінансових ресурсів місцевих бюджетів за рахунок податку на доходи фізичних осіб з однієї сторони та сприятиме якісному, ефективному використанню фінансових ресурсів місцевих бюджетів завдяки встановленому в мережі обмеженню за дотриманням норми контролю на етапі прийняття та реалізації рішень, з іншої.

Перспективи. У процесі подальших досліджень сучасної системи мережевого контролю необхідно розробити методичний інструментарій для визначення та оцінювання результатів контролю процесів формування та використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів на мікро- та макрорівнях.

Ключові слова: модель сучасної мережевої системи контролю, ознаки системи, фінансові інструменти контролю, фіскальний та стимулюючий підхід.

Вступ. В процесі систематичних податкових змін та податкової реформи в недалекому майбутньому виникає потреба розгляду системи контролю фінансових ресурсів місцевих бюджетів в новій філософії, спрямованій від контролю за наслідками до контролю за процесами. Нове бачення ролі контролю процесів формування та використання фінансових ресурсів полягає в поєднанні фіскальної та стимулюючої функції за допомогою дії фінансових інструментів контролю, що сприятиме зменшенню податкового навантаження на бізнес-одиниці згідно запропонованих методик та призведе до збільшення надходжень податку на доходи фізичних осіб, і як наслідок збільшення фінансових ресурсів місцевих бюджетів, що можливо здійснити за допомогою створення мережевої системи контролю.

Дана система контролю повинна своєчасно реагувати на виникнення та прояви кризових явищ в економіці, виявляти та задовольняти вимоги бізнес-одиниць стосовно оподаткування і мати спроможність ефективно сприяти наповненню дохідної частини місцевих бюджетів, використовуючи фінансові інструменти контролю. Для вирішення поставлених перед мережевою системою контролю завдань необхідно чітко визначити ознаки та їх властивості, фінансові інструменти та їх дію, що набуваються системою контролю для належного управління щодо фінансової стійкості регіонів на основі інформаційно-аналітичного та обліково-контрольного забезпечення в умовах децентралізації та податкових змін.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у розвиток і наукове обґрунтування реформування системи державного фінансового контролю зробили такі провідні вітчизняні науковці, як М.Т. Булуха [1], Н.Виговська [2], І.К. Дрозд [3], В.О.Шевчук [6] та інші вітчизняні дослідники. Однак ці дослідження розглядають теоретико-методологічні засади організації системи контролю тбез врахування сучасних тенденцій розвитку економіки та фінансових потреб територіальних громад у нових умовах господарювання місцевого самоврядування. Переважна більшість таких праць зосереджена на вивченні теоретичних та методичних положень розгляду контролю з фіскальної позиції.

Так, у дослідженнях про контрольно-ревізійну діяльність М. Білухи поширеною є концепція контролю, яка зводить його суть до перевірки дотримання законодавства, виявлення порушень і вад [1]. На нашу думку, запропонована концепція щодо розвитку системи контролю в сучасних умовах є неактуальною. Виникає потреба формування нової парадигми контролю формування та використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів, як ефективною функції управління, яка повинна враховувати поєднання фіскальної і стимулюючої складової.

Лише у деяких наукових роботах з досліджуваної проблематики розглядається контроль на сучасному рівні. Зокрема, Дрозд І.К. пропонує з врахуванням зміни реалій розглядати таке визначення: «Державний фінансовий контроль – одна з найважливіших функцій державного управління, що спрямована на розкриття відхилень від прийнятих стандартів законності, доцільності й ефективності управління фінансовими ресурсами й іншою державною власністю, а за наявності таких відхилень – на своєчасне прийняття відповідних корегувальних і превентивних заходів» [3].

Даний підхід акцентує увагу на ефективність управління фінансовими ресурсами та своєчасне вжиття заходів, тоді як професор Шевчук В.О. зазначає, що категорію «ефективність» щодо контролю слід розуміти як ступінь пристосованості контролюючої системи до розв'язання певної проблеми у визначених умовах. Такий підхід дозволяє формулювати поняття потенціалу контролю, а також визначати умови одержання емерджентного ефекту контролю, якими є визначеність контролюючого суб'єкта, адресність контрольованого об'єкта, цільова спрямованість, збалансованість, повнота здійснення і своєчасність контрольних дій та оптимальна пов'язаність системи контролю з оточуючим економічним середовищем [6]. Дана позиція науковця є актуальною, оскільки вказує на важливу особливість та потенціал системи контролю, а саме – сприянню розв'язання поставленої певної проблеми в сучасних умовах, адже, як зазначає І.С. Скоропад, запровадження адміністративної та податкової реформи потребує змін в системі державного фінансового контролю, адже переважна частина науковців зазначають недоліки до яких відносять –

фіскальний характер більшості контрольно – перевірочних процедур; переважання заходів подальшого (наступного) контролю; неусвідомленість важливості внутрішнього фінансового контролю; низький рівень дієвості механізму адміністративних стягнень; зростання фінансових порушень у сфері використання бюджетних коштів [4].

На наш погляд, така характеристика недоліків системи контролю найбільш точно відображає зміст досліджуваного явища та потребу зміни підходів.

Авторське бачення вирішення проблеми фінансової стабільності регіонів передбачає нову систему контролю, яка повинна поєднати фіскальний та стимулюючий підхід в єдиній інформаційній мережі, де будуть враховуватися можливі податкові зміни, що визначатимуть потенційні можливості формування фінансових ресурсів за рахунок розвитку бізнес-середовища і фінансових інструментів контролю та сприятиме ефективному їх використанню.

Метою даного дослідження є розвиток теоретико-методологічних засад формування системи мережевого контролю щодо формування та використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів шляхом розв'язання дослідницьких завдань щодо визначення ознак системи контролю та дії фінансових інструментів на фінансову стабільність регіонів. Для розв'язання поставлених завдань авторами використовувалися методи систематизації та групування, дискрептивного моделювання, контент-аналізу.

Методологія дослідження. У статті подано результати дискрептивного моделювання системи мережевого контролю процесів формування та використання фінансових результатів, що передбачає конкретизацію її ознак, фінансових інструментів контролю та їх дії на основі структурно-організаційної декомпозиції.

Результати. Мережева система контролю розглядається нами як цілісна система, яка виникає внаслідок синергетичного розвитку і забезпечує генерування, обробку та передачу інформації на основі визначених нами ознак фінансових інструментів та їх дії, необхідних для прийняття ефективних рішень щодо процесу управління процесами формування та використання фінансових ресурсів з урахуванням факторів впливу внутрішнього та зовнішнього середовища на формування стратегії розвитку бізнес-одиниць в умовах систематичних податкових змін та здійснення оцінювання результатів дії фінансових інструментів контролю стосовно їх впливу на наповнення місцевих бюджетів.

На нашу думку, таке визначення відображає зміст досліджуваного явища, оскільки:

1) вказує на потребу виникнення мережевої системи контролю як еволюційної форми розвитку всіх видів обліку в поєднанні фіскального та стимулюючого напрямку процесу управління ресурсами;

2) передбачає забезпечення цілісності системи контролю за рахунок поєднання ретроспективної та перспективної інформації при формуванні потоків інформації для прийняття рішень щодо знаходження потенційних можливостей формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів за умови успішного функціонування бізнес-одиниць на перспективу в умовах податкових змін та податкової реформи, яка має бути спрямована на регресивне оподаткування.

Наше бачення мережевої системи контролю засноване на використанні комплексу інструментарію фінансового контролю і реалізується одночасно на трьох рівнях управління фінансовими ресурсами – операційному, тактичному і стратегічному, що вимагає забезпечення в процесі її побудови формування таких ознак, як інтегрованість, інноваційність, адаптивність, динамічність, актуарність, соціальність і технологічність.

Даний перелік ознак дозволяють мережевій системі контролю перетворитися у дієвий механізм забезпечення системи управління формування та використання фінансових ресурсів необхідною транспарентною і релевантною обліково-аналітичною інформацією, сформованою нами для прийняття рішення на основі даних відібраних під конкретне завдання, зокрема забезпечення фінансової стійкості регіонів в умовах децентралізації.

З метою пристосування до сучасних умов і вимог економічного середовища мережева система контролю потребує постійного трансформування, враховуючи зміни у просторі та часі. Функціонування мережевої системи контролю потребує створення методологічного підґрунтя для оцінювання рівня відповідності облікових систем сучасним інформаційним потребам управління фінансовими ресурсами місцевих бюджетів на основі результату дії фінансових інструментів щодо їх формування та використання

Нами за результатами дослідження запропоновано систему ознак, фінансові інструменти мережевої системи контролю та прогнозований результат їх дії (табл. 1), яка містить конкретизацію очікуваних проявів в умовах її реалізації

Таблиця 1

**Характеристика мережевої системи фінансового контролю
фінансових ресурсів місцевих бюджетів**

Ознаки	Характеристика	Фінансові інструменти контролю – результат їх дії	Концепція, на засадах якої формується результат
Інтегрованість	Інтегрування в мережеву інформаційну систему обліково-аналітичної інформації з подальшим аналізом та контролем	Легалізація оплати праці – збільшення сплати податку на доходи фізичних осіб фінансових ресурсів місцевих бюджетів	Мережева система бухгалтерського обліку
Інноваційність	Модернізація системи мережевого обліку відповідно до нових вимог системи управління та зміни умов функціонування	Регресивно-прогресивний метод нарахування ЄСВ – з урахуванням внесення податкових змін і як наслідок збільшення ресурсів місцевих бюджетів за рахунок основного джерела ПДФО	Мережева система контролю
Гнучкість	Встановлення контрольних обмежень щодо використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів з урахуванням норми контролю, факторів зовнішнього впливу та наслідків від їх дії	Своєчасне коригування щодо раціонального використання фінансових ресурсів – можливість їх збільшення залежно від результатів моніторингу, оцінювання зовнішнього середовища	Стратегічний мережевий контроль
Актурарність	Розвиток методу подвійного запису для відображення податкових змін щодо оподаткування оплати праці	Своєчасність контролю обліково-аналітичної інформації бізнес – одиниць щодо оподаткування – збільшення надходжень фінансових ресурсів	Актурарний облік
Динамічність	Реєстрація процесів оподаткування бізнес-одиниць, спрямована на визначення надходжень фінансових ресурсів місцевих бюджетів на основі отриманої інформації сплати ПДФО	Вимірювання впливу ефективності контролю щодо формування ресурсів місцевих бюджетів на основі сплати ПДФО в оперативному режимі – збільшення фінансових ресурсів місцевих бюджетів	Оперативний контроль на основі інформації мережевого обліку
Соціальність	Концентрація уваги на контролі ЄСВ і пов'язаної з ним сплати ПДФО	Нові методики розрахунку ЄСВ – результат контролю в частині відображення ЄСВ, соціальної ефективності бізнес-одиниць на основі повного соціального пакета	Соціальний контроль соціальна відповідальність бізнесу
Технологічність	Комп'ютерні мережі та інтеграційна база даних мережевого обліку для раціонального управління	Автоматизація обліково-контрольних процедур, щодо процесів формування та використання ресурсів	Мережевий контроль

Джерело: розроблено автором Шевчуком А.А. [7, 8, 9].

Нами запропоновано модель мережевої системи фінансового контролю формування та використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів, де показано взаємозв'язок органів ДФІ та ДФС із основними етапами проведення контролю в мережі, наочно проілюстрована на рис. 1.

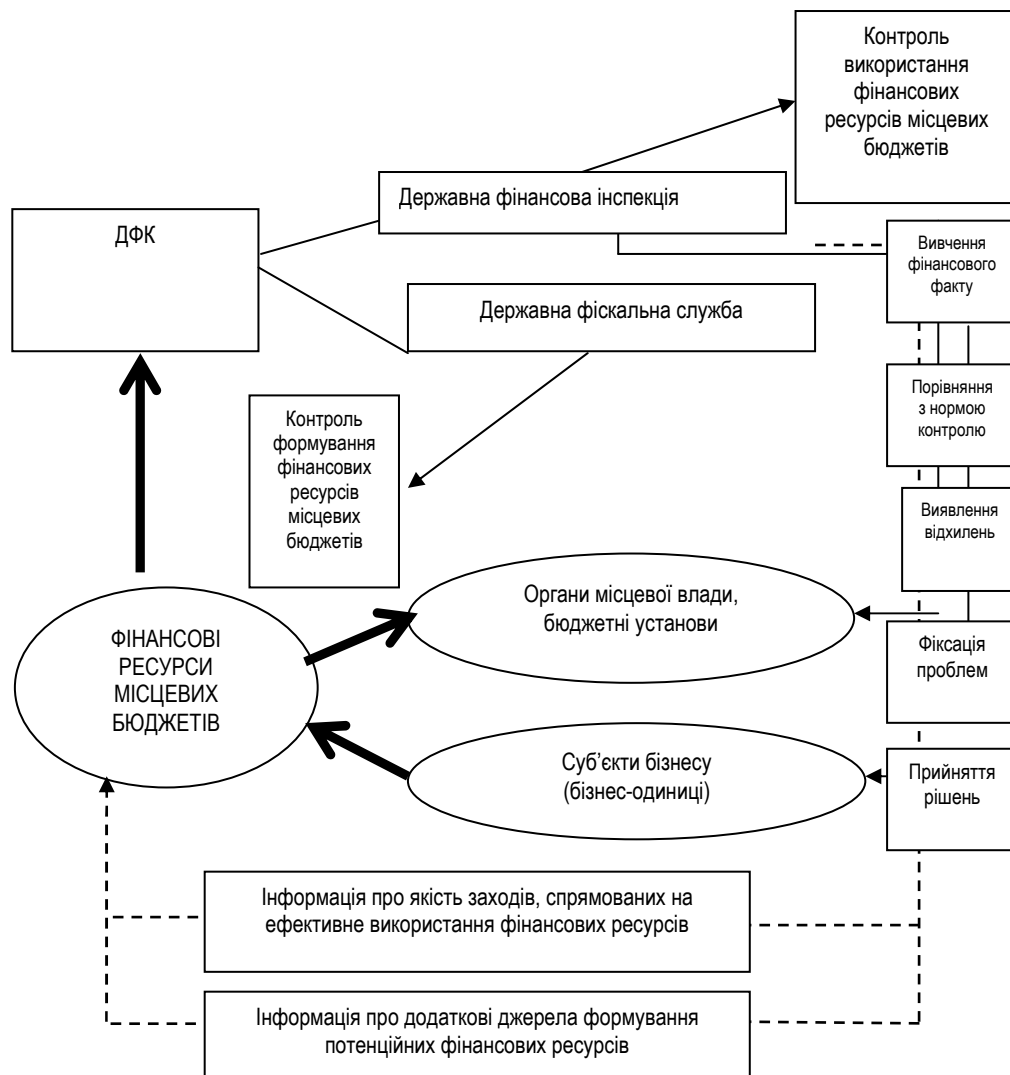

Рис. 1. Модель мережевої системи контролю формування та використання фінансових ресурсів

Джерело: розроблено автором Шевчуком А.А.

Аналіз пов'язаності мережевої системи контролю з іншими системами, що знаходяться в оточуючому економічному середовищі, дозволяє формулювати засади конструювання багаторівневих сукупностей цих систем. Це розкриває практичні можливості удосконалення степеня за їх поведінкою та знаходження межі, за якою настає паралелізм чи дублювання

контрольних дій, що дозволяє визначати оптимальну сукупність та ефективність мережевої системи контролю щодо фінансової стійкості регіонів країни.

Висновки і перспективи. Пошук теоретико-методологічних засад організації мережевої системи контролю фінансових ресурсів місцевих бюджетів має відбуватися в площині ефективності реалізації поставлених завдань. Ефективність системи контролю визначається ступенем пристосованості контролюючої системи до розв'язання певної проблеми у визначених умовах. Запропоноване нами моделювання мережевої системи контролю процесів формування та використання фінансових ресурсів дозволяє враховувати зміни в організаційних та методичних аспектах їх відображення та підвищить адаптивність інформаційної системи, яка виступатиме основою, щодо розв'язання поставленої проблеми – фінансового забезпечення певних територіальних громад. Задля подолання цієї проблеми нами ініційовано питання, щодо поєднання фіскального та стимулюючого підходу контролю на основі використання фінансових інструментів контролю, що сприятимуть зменшенню податкового тиску на бізнес-одиноці в частині оплати праці шляхом внесення змін до відповідних нормативно-правових актів. Дана пропозиція призведе до розвитку бізнесу, легалізації і детінізації оплати праці і як наслідок результат збільшення потенційних фінансових ресурсів місцевих бюджетів за рахунок податку на доходи фізичних осіб та якісному, ефективному використанню фінансових ресурсів місцевих бюджетів завдяки встановленому в мережі обмеженню за дотриманням норми контролю на етапі прийняття та реалізації рішень. Підвищення рівня ефективності фінансового контролю формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів потребує концептуальної зміни підходів до механізмів контрольної діяльності шляхом переорієнтації з функціонально-структурного підходу контрольної діяльності від контролю за наслідками до контролю за процесами, що сприятиме фінансовій самостійності регіонів.

Список використаних джерел

1. Білуха, М.Т. Основні напрямки розвитку обліку та контролю за електронною технологією в 21 столітті [Текст] / М.Т.Білуха // Вісник КНТЕУ. – 2005. – № 3. – С.13-17.
2. Контроль і ревізія [Текст] : підручник / Ф. Ф. Бутинець, В. П. Бондар, Н. Г. Виговська, Н. І. Петренко ; за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – 4-е вид., допов. і переробл. – Житомир : ПП Рута, 2006. – 560 с.
3. Дрозд І. К. Державний фінансовий контроль [Текст] : навч. посіб. / І. К. Дрозд, В. О. Шевчук. – К. : ТОВ "Імекс-ЛТД", 2007. – 304 с.
4. Скоропад, І.С. Державний фінансовий контроль в Україні : проблеми та шляхи реформування [Текст] / І. С. Скоропад // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип.21.3. – С. 263–268.
5. Стефанюк І.Б. Фінансовий контроль виконання бюджетних програм // Фінанси України. – 2009. – №8. – С. 19–21.
6. Шевчук, В.О. Контроль господарських систем в суспільстві з перехідною економікою (Проблеми теорії, організації, методології) [Текст] : монографія. – К. : Київ. державний торговельно – економічний університет, 1998. – 317 с.
7. Шевчук, А.А. Теоретичні аспекти дослідження ролі інструментів контролю щодо формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів [Текст] / А.А.Шевчук // Збірник наукових праць. – К : Київс. націон. унів-ту ім. Тараса Шевченка. Інст. міжнар.відн. – 2014. – № 118. – С.170–173.
8. Шевчук, А.А. Моделювання контролю фінансових ресурсів згідно з запропонованою методикою та визначення її ефективності / Л. П. Шевчук, А. А. Шевчук // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2014. – № 6(1). – С. 157-161. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_6\(1\)_32](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_6(1)_32).
9. Шевчук, А.А. Ефективність контролю фінансових ресурсів як інструмент фінансової стабільності місцевих бюджетів [Електронний ресурс] / А.А.Шевчук // Ефективна економіка. – 2015. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2015/61.pdf.

References

1. Biluha, M.T. (2005). Osnovni naprjamky rozvytku obliku ta kontrolju za elektronnoju tehnologijeju v 21 stolitti [The main directions of development of accounting and control of electronic technology in the 21st century].

Visnuk KNTEU [Herald KNTEU], 3,13-17.

2. Butynec', F. F. (Ed.), Bondar, V. P. , Vygovs'ka, N. G., & Petrenko, N. I. (2006). *Kontrol' i revizija [Control and Audit]*. Zhytomyr : PP Ruta.

3. Drozd, I. K., & Shevchuk, V. O. (2007). *Derzhavnyj finansovyj kontrol' [State financial control]*. – K. : TOV "Imeks-LTD" [OOO "Imex-LTD"].

4. Skoropad, I.S. (2011). *Derzhavnyj finansovyj kontrol' v Ukraïni : problemy ta shljahy reformuvannja [State financial control in Ukraine: problems and ways of reforming]*. *Naukovyj visnyk NLTU Ukraïny*, 21.3, 263–268.

5. Stefanjuk, I.B. (2009). *Finansovyj kontrol' vykonannja bjudzhetnyh program [Financial control of the implementation of budget programs]*. *Finansy Ukraïny*, 8, 19-21.

6. Shevchuk, V.O. (1998). *Kontrol' gospodars'kyh system v suspil'stvi z perehidnoju ekonomikoju (Problemy teorii, organizacii, metodologii) [Control of economic systems in a society in transition (Problems of the theory, organization, methodology)]*. Kiev : Kyi'v. derzhavnyj torgovel'no–ekonomichnyj universytet.

7. Shevchuk, A.A. (2014). *Teoretychni aspekty doslidzhennja roli instrumentiv kontrolju shhodo formuvannja finansovyh resursiv miscevyh bjudzhetiv [Theoretical aspects of research on the role of control instruments for the formation of financial resources of local budgets]*. *Zbirnyk naukovykh prac'*, Vol. 118 (2), 170–173.

8. Shevchuk, A.A., & Shevchuk, L.P (2014). *Modeljuvannja kontrolju finansovyh resursiv zgidno z zaproponovanoju metodykoju ta vyznachennja i'i' efektyvnosti [Modeling of control of financial resources in accordance with the proposed methodology and to determine its effectiveness]*. *Visnyk Hmel'nyc. nac. univ-tu [Herald Hmel'nits. nat. Univ of Science]*, 6,157-162.

9. Shevchuk, A.A. (2015). *Efektyvnist' kontrolju finansovyh resursiv jak instrument finansovoi' stabil'nosti miscevyh bjudzhetiv [The effectiveness of the control of financial resources as a tool for financial stability of local budgets]*. *Efektyvna ekonomika*, 10. Retrieved from http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2015/61.pdf

Shevchuk Lyudmila

PhD, Associate Professor

Vinnitsa Finance and Economics University

Vinnytsya, Ukraine

E-mail: shevchuklyudmula@gmail.com

Shevchuk Andrey

Sen. Lecturer in Finance and Law

Military Institute of Kyiv National Taras Shevchenko University

Kyiv, Ukraine

E-mail: aashevchuk@gmail.com

Zelenjuk Viktorija

Vinnitsa Finance and Economics University

Vinnytsya, Ukraine

E-mail: shevchuklyudmula@gmail.com

THE INFLUENCE OF TAX CHANGES ON FINANCIAL CONTROL SYSTEM OF LOCAL BUDGET RESOURCES

Abstract

Introduction. *The paper studies the system of financial control in terms of systematic tax changes and deconcentration of local governing institutions. The paper describes the need of conceptual changes in forming and use of financial resources with the help of reorientation from control activity for results towards the control of process. The necessity of formation of effective net system of national financial control in Ukraine that will provide the financial independence of the regions is regarded. It will stimulate the strengthening of the government, institutions of local governing and stability of financial system.*

Methods. *The results of descriptive modeling of net control system of formation and use of financial results that provides the specification of its features, financial instruments of control and their activities on the basis of*

structural and organizing decomposition are used in the paper.

Results. The authors demonstrated the characteristics of financial instrument features and predicted results of net system of financial control activities. The model of formation of net control system of formation and use of financial resources of local budgets is given. It can be consumed that taking into account the modern demands based on combining both the fiscal and stimulating approaches in the united informative net that predicts the potential opportunities of financial resources at the expense of business sphere development and functioning of financial instruments of control the development of business units, legalization of payment and increasing the potential financial resources of local budgets with the help of personal income tax and fixed limits of abidance of control standards at the stage of decision-making will be achieved.

Discussion. The evidence from this study suggests a variety of methodical set of instruments for identification and estimation of results of control of formation and use process of local budget financial resources at micro- and macro levels.

Keywords: model of modern net system of control, system features, financial instruments of control, fiscal and stimulating approaches

